

## LÄHTEIDEN MERKITSEMINEN

### SISÄLTÖ:

1. Lähdeviitteiden käyttö tekstissä
2. Lähdeluettelon laatiminen

(Ohjeistus on kopioitu sosiaalityön graduoppaasta 2015–2016, päivitys Arja Jokinen 08/2015)

#### 1. Lähdeviitteiden käyttö tekstissä

Lähteiden käyttö ja niihin viittaaminen on oleellinen osa tutkimus- ja kirjoitus-prosessia. Niiden avulla ilmaistaan oppineisuutta ja lukeneisuutta, mutta ennen muuta niiden avulla kirjoittaja 'keskustelee' toisten kirjoittajien kanssa. Tutkimus on aina avoimesti kommunikoivaa suhteessa toisiin tutkimuksiin.

Lähteet ja viittaukset voidaan merkitä eri tutkimuksissa ja eri oppialoilla niin tekstin sisälle kuin lähdeluetteloonkin usealla eri tavalla. Tärkeintä on käyttää läpi työn samaa ja mieluiten omalla tieteenalalla vakiintunutta merkitsemistapaa. Tietyt jo vakiintuneet kirjallisuus- ja aineistolähteiden merkitsemistavat helpottavat tieteellisen kirjoituksen laatimista ja lukemista. Lähteiden merkitsemiseen kuuluu paljon tekniikkaa ja erilaisia sääntöjä, joiden hallitseminen on tieteellisen kommunikoinnin välttämätön edellytys.

Seuraavassa käydään läpi tekstin sisällä käytettävien lähteiden merkitsemisen perussäännöt.<sup>1</sup>

Lähdeviite voi kohdistua koko julkaisuun tai johonkin kohtaan julkaisussa. Jälkimmäisessä tapauksessa viitteeseen laitetaan tekijän sukunimen ja julkaisun painovuoden lisäksi sivun tai sivujen numerot, joihin viitattava asia paikantuu julkaisussa. Sivunumeroita ei käytetä viitattaessa koko julkaisuun. Lähdeviite sijoitetaan viitattavan tekstin jälkeen sulkumerkkien sisään seuraavasti: *(Karisto & Seppälä 2004, 109–110)*. Esimerkki havainnollistaa lähdeviitteen yleisen laadintaperiaatteen. On myös mahdollista mainita tekijän nimi itse tekstissä, jolloin nimen jälkeen sulkeisiin tulee vuosiluku tai vuosiluku ja sivut, esimerkiksi *"Karisto ja Seppälä (2004, 109–110) toteavat..."*.

Lähdeviitteiden sijoittamisessa tekstiin on erotettava viittaaminen yhteen edeltävään virkkeeseen viittaamisesta useampaan edeltävään virkkeeseen tai koko kappaleeseen. Kun tekstissä viitataan yhteen

---

<sup>1</sup> Tästä eteenpäin tämän alaluvun teksti on lainattu Kyösti Raunion (2006) kirjoittamasta Graduntekijän ABC -oppaasta. Lainattua tekstiä on kuitenkin paikoin lyhennetty sekä muutamiin kohtiin on tehty lisäyksiä ja täsmennyksiä. Tekstissä olevat lihavoinnit ovat myös tämän oppaan toimittajien tekemiä.

virkkeeseen, sijoitetaan viite virkkeen sisään. Useampaan edeltävään virkkeeseen viitattaessa, viite sijoitetaan viimeisen virkkeen jälkeen. Eli yhteen edeltävään virkkeeseen viitattaessa *XXXXXXXXX* (Karisto & Seppälä 2004, 109–110). ja useaan edeltävään virkkeeseen viitattaessa *XXXXXXXXXXXXXXXXX. XXXXXXXXX. XXXXXXXX.* (Karisto & Seppälä 2004, 109–110.) Huomaa pisteen paikka viitteissä. Useaan edeltävään virkkeeseen viitattaessa lähdeviite on tavallaan oma virkkeensä. Näin myös käytettäessä viitteenä mt. tai emt., on viite aloitettava isolla kirjaimella, esimerkiksi: *XXXXXX. XXXXXXXXX. (Mt., 110–113.)*

Tutkielmissa on pyrittävä aina käyttämään alkuperäisiä eli ensisijaisia lähteitä. Toisinaan kuitenkin joudutaan käyttämään toissijaisia lähteitä. Näitä käytettäessä on aina viitattava myös lähteeseen, josta viittaus on peräisin. Tämä voidaan merkitä käyttämällä lyhennettä muk. (mukaan) tai ref. (referoitu): Esimerkiksi (Austin 1983 Mutkan 1998, 38 muk.) tai (Austin 1983; ref. Mutka 1998, 38), jolloin Austinia koskevat tiedot ovat peräisin Mutkan teoksesta. Toissijaisia lähteitä on käytettävä säästeliäästi. Toissijainen viittaaminen kotimaisiin lähteisiin on yleensä silkkaa laiskuutta. Alkuperäisten ohella myös toissijaiset lähteet merkitään lähde-luetteloon.

Lähdeviitteeseen voidaan tekijän sukunimen eteen sijoittaa erilaisia lisukkeita, kuten esim., ks., tai vrt. Tällaisten vertausviitteiden käytössä on oltava tarkkana. Esim. käytetään kun viitattavia lähteitä on niin paljon, ettei kaikkien luetteleminen ole tarkoituksenmukaista, vaan mainitaan esimerkkinä joku tai jotkut monista mahdollisista lähteistä. Ks. tarkoittaa itse asiassa katso tarkemmin eli ohjaa hakemaan kyseessä olevasta lähteestä lisätietoja. Vrt. tarkoittaa vertaa kuitenkin eli ohjaa hakemaan ainakin osittain tekstissä esitetystä poikkeavaa tietoa. Tällaiset lisukkeet voivat olla lähdeviitteessä perusteltuja, mutta niiden runsas käyttö antaa viittaamisesta epätarkan vaikutelman.

Tutkielman varsinaisessa tekstissä esim., vrt., ks. tyyppisiä lyhenteitä ei käytetä, vaan sana kirjoitetaan aina kokonaan: esimerkiksi, vertaa, katso.

Useampi lähde aakkostetaan sulkujen sisään ja lähteet erotetaan toisistaan puolipisteellä, esimerkiksi: (Karvinen 1996; Mutka 1998).

Kun tekijöitä on kaksi, merkitään suluissa olevaan lähdeviitteeseen molemmat tekijät ja väliin & -merkki. Näin viitteessä. Kun molempien tekijöiden nimet mainitaan tekstissä, tulee nimien väliin ja. Tekstissä molemmat kirjoittajat mainitaan aina.

Kun tekijöitä on kolme tai useampia, mainitaan lähdeviitteessä ensimmäisellä kerralla kaikki tekijät ja jatkossa viitteeksi riittää vain ensimmäinen tekijä ja ym. Mikäli tekijöitä on kuusi tai useampia, myös

ensimmäisellä kerralla viitettä käytettäessä riittää merkintä ensimmäisestä tekijästä ja ym. Lähdeluetteloon merkitään kuitenkin aina kaikkien kirjoittajien nimet.

Tekstiin sijoitettavien lähdeviitteiden lisäksi voidaan käyttää alaviitteitä. Alaviitteissä tehdään varsinaista tekstiä täydentäviä huomioita. Tällaiset huomiot eivät istu saumattomasti tekstiin, mutta niiden mainitsemista pidetään kuitenkin tarpeellisena. Alaviitteet numeroidaan juoksevasti ja sijoitetaan sivun alareunaan. Alaviitteitä käytetään säästeliäästi.

Digitaaliseen lähteeseen viitataan tekstissä samalla tavalla kuin painettuun "analogiseen" lähteeseen eli merkitään tekijä, ilmestymisvuosi ja mahdolliset sivut. Sen sijaan lähteen sijaintipaikkaa digitaalisena lähteenä ei laiteta tekstiviitteeseen. Esimerkiksi viitattaessa internetistä löydettyyn lähteeseen, nettiosoitetta (www-sivua) ei käytetä viitteenä tekstissä. Sen sijaan lähdeluettelossa tällainen osoite on mainittava. Digitaalisten tietolähteiden käyttöä selvitetään tarkemmin luvussa 8.2.

Erikseen on syytä korostaa lähteisiin viittaamisen merkitystä tutkielmatekstissä. Edellä lähdeviitteiden käytöstä on puhuttu etupäässä teknisenä toimenpiteenä. Lähdeviitteet ovat tekniikkaa, mutta palvelevat tieteellisen tutkimuksen perustavaa päämäärää, tieteellistä kommunikaatiota. Lähdeviitteiden avulla tutkielman tekijän teksti keskustelee muiden tutkimusten tekstien kanssa. Lähdeviitteillä tutkielman tekijä osoittaa, mikä osa tekstiä perustuu muihin tutkimuksiin ja tutkijoihin ja mikä on hänen omaa panosta. Kaikkien sellaisten kohtien, joissa tekstissä ei viitata muihin tutkimuksiin, tulkitaan perustuvan tutkielman tekijän omaan ajatteluun ja päättelyyn. Yleisesti tunnettujen, itsestäänselvyyksiksi muodostuneiden seikkojen – kuten esimerkiksi Suomi on pohjoismainen hyvinvointivaltio, sosiaalityö on ammatti – yhteydessä ei kuitenkaan tarvita lähdeviitettä.

Lähdeviitteen tarkoitus on tehdä lukijalle mahdolliseksi tarkistaa, mistä lähteestä tekijä on jonkin tiedon saanut ja mihin hän väitteensä perustaa. Tämän vuoksi lähdeviitteiden merkitsemisessä tulee olla huolellinen ja täsmällinen. Maineestaan tarkan tutkijan tulee välttää huolimattontaa lähdeviitteiden käyttöä, varsinkin sellaista, jossa muista tutkimuksista lainatut ja omat ideat menevät sekaisin. Tällainen viittaaminen paitsi antaa tutkimuksesta aihetta tuntevalle epäluotettavan kuvan, voi olla myös tutkimuseettisesti kyseenalaista. Hyvän tieteellisen käytännön periaatteisiin kuuluu ilmaista, milloin on kyse tutkimuksen kirjoittajan omasta tekstistä ja milloin asia on lainattu tai referoitu jonkun muun tutkijan tekstistä. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan puutteellista viittaamista aikaisempiin tutkimuksiin voidaan pitää merkinä piittaamattomuudesta hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Vakavammasta hyvän tieteellisen käytännön loukkauksesta on kyse silloin, kun tutkija esittää jonkun muun julkituoman tekstin tai sen osan omanaan. Tällainen luvaton lainaaminen (plagiointi) on merkki vilpistä tieteellisessä toiminnassa. Syksyn 2015 aikana

pro gradu -tutkielmat tullaan tarkistamaan Turnitin-nimistä plagiointin tunnistusjärjestelmää käyttäen ennen kuin tekijälle annetaan lupa luovuttaa se sähköisessä muodossa tarkistettavaksi. Tällä halutaan varmistaa hyvän tieteellisen käytännön mukainen lähdeviittausten käyttö tekstissä.<sup>2</sup>

Tärkeää on, että tutkija muokkaa lähteistä löytyvän informaation oman tutkimuksensa kontekstiin sopivaksi. Joskus on kuitenkin perusteltua viitata johonkin lähteeseen sanatarkasti, jolloin kyseessä on suora lainaus. Suora lainaus esitetään aina sellaisena kuin se on lähteessä – mahdolliset kirjoitusvirheet mukaan lukien. Lyhyt suora lainaus sijoitetaan tekstiin ja merkitään lainausmerkkien sisään. Pitkä, yli kolmen rivin mittainen suora lainaus on havainnollisempaa sijoittaa omaksi kokonaisuudeksi sisennettynä. Tällöin ei välttämättä tarvita lainausmerkkejä. Myös kolmea riviä lyhyemmän suoran lainauksen voi sijoittaa omaksi kokonaisuudeksi, jos lukijan halutaan kiinnittävän tähän erityistä huomiota. Suoraan lainaukseen viitattaessa ilmoitetaan tekijän ja vuoden lisäksi sivu, jolla lainattava teksti on. Tutkielman tekijän selventävät lisäykset suoraan lainaukseen laitetaan hakasulkujen sisään.

Taulukoiden ja kuvioiden kopioiminen toisesta tutkimuksesta on rinnastettavissa tekstin suoraan lainaamiseen, vaikka näitä ei merkitä lainausmerkkien sisään. Taulukossa lähdeviite sijoitetaan taulukon alle ja kuviossa otsikon yhteyteen sulkeisiin. Tämä erikoinen käytäntö johtuu yleisesti omaksutusta tavasta sijoittaa taulukon otsikko taulukon yläpuolelle ja kuvion otsikko kuvion alapuolelle. Taulukon alapuolelle sijoitettavan lähdeviitteen eteen kirjoitetaan "Lähde:".

## *2. Lähdeluettelon laatiminen*

Tutkielmassa käytetyt lähteet luetteloidaan erikseen työn loppuun otsakkeen Lähteet tai Lähdeluettelo alle. Lähdeluetteloon kirjataan kaikki tutkielmassa käytetyt lähde-aineistot (painetut julkaisut, painamattomat lähteet, haastattelut, arkistomateriaalit, digitaaliset lähteet jne.). Lähdeluetteloon ei saa sisältyä viitteitä, joita tutkielmassa ei ole käytetty. Tutkielman viimeistelyvaiheessa onkin syytä käydä teksti ja lähdeluettelo huolella läpi. Lähdeluettelon on oltava niin selvä, että jokainen lukija halutessaan löytää käytetyn lähteen. Review -tutkimuksessa aineistona olevan tieteellisen kirjallisuuden voi halutessaan erottaa työn muista lähteistä vaikkapa tähdellä (\*) lähdetiedon edessä.

---

<sup>2</sup> Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. (2012) Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Helsinki.

[http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/htk\\_ohje\\_verkko14112012.pdf](http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/htk_ohje_verkko14112012.pdf) . Viitattu 20.8.2013.

Painetut ja painamattomat lähteet sijoitetaan lähdeluettelossa pääsääntöisesti erikseen. Painettuihin lähteisiin kuuluvat muun muassa kirjat, artikkelit, tutkimusraportit, väitöskirjat ja tilastojulkaisut. Painamattomia lähteitä ovat esimerkiksi julkaisemattomat opinnäytetyöt, haastattelut ja julkaisematon arkistomateriaali. Tavallisesti painetut lähteet ilmoitetaan ensin. Jos kuitenkin painamattomia lähteitä on vähän, niiden sijoittaminen omaksi ryhmäkseen ei ole suositeltavaa. Digitaaliset lähteet luetellaan painettujen lähteiden joukossa ja niiden merkitsemisessä on erityisiä sääntöjä.

Lähteet luetteloidaan aakkosjärjestyksessä tekijän sukunimen mukaan yhdenmukaisella, tieteenalalla yleisesti käytössä olevalla tyylillä. Erilaisia standardeja ja kustantajakohtaisia tyylejä on olemassa lukuisia. Tieteellisten tekstien julkaisemiselle on tyypillistä, että lähdeluettelo joudutaan aina muokkaamaan kulloisenkin kustantajan vaatimusten mukaiseksi. Tämän oppaan ohjeet noudattavat yhteiskuntatieteellisen alan keskeisten kotimaisten kustantajien viimeaikaista viitteiden merkitsemiskäytäntöä. Myös jonkin muun yhdenmukaisen ja standardinomaisen käytännön noudattaminen on kuitenkin sallittua.

## Kirjalliset lähteet

### 1. Teokset, yksi kirjoittaja, useita kirjoittajia tai toimitettu teos

Kirjoista tulee ilmetä kirjoittajan sukunimi, etunimi (tai etunimen ensimmäinen kirjain), julkaisuvuosi, teoksen nimi kokonaisuudessaan, kustantajan kotipaikka ja kustantaja (ei painopaikka tai kirjapaino). Kustantajan nimestä jätetään pois Oy-tyyppiset lisämääreet.

Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset paikat ja tehtävät. Tampere: Vastapaino.

Kun teoksella on useita kirjoittajia, viitteestä tulee ilmetä kaikkien kirjoittajien nimet, jotka erotetaan toisistaan &-merkillä (tai pilkulla muut paitsi kaksi viimeistä &-merkillä).

Hautamäki, Antti & Lehtonen, Tommi & Sihvola, Juha & Tuomi, Ilkka & Vaaranen, Heli & Veijola, Soile (2005) Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.

Toimitettujen teosten viitteeseen merkitään kaikkien teoksen toimittajien nimien jälkeen sulkuihin merkintä (toim.).

Koski-Jännes, Anja & Riittinen, Liisa & Saarnio, Pekka (toim.) (2008) Kohti muutosta: motivointimenetelmiä päihde- ja käyttäytymisongelmiin. Helsinki: Tammi.

Kun käytetään suomennettuja teoksia, suomentaja(t) on merkittävä tekijänoikeussäädösten mukaan.

Bauman, Zygmunt (1997) Sosiologinen ajattelu. Suom. Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.

Jos samalta tekijältä on useita julkaisuja, ne merkitään julkaisuvuoden mukaiseen järjestykseen alkaen vanhimmasta. Mikäli julkaisut ovat samalta vuodelta, ne erotetaan toisistaan pikkuaakkosilla (2006a, 2006b, 2006c jne.) ja laitetaan lähdeluettelossa näiden pikkuaakkosten mukaiseen järjestykseen. Varsinaisessa tutkielmatekstissä ensin mainittu saa liitteen a, toiseksi mainittu liitteen b, ja niin edelleen.

## 2. Artikkelit toimitetussa teoksessa

Kirjoissa ilmestyneistä artikkeleista tulee ilmetä edellisten lisäksi teos, missä artikkeli on ilmestynyt, teoksen täydelliset viitetiedot sekä käytetyn artikkelin sivut. Huomaa viitteessä sana Teoksessa sekä toimittajien nimien kirjoittamisjärjestys: ensin etunimi, sitten sukunimi. Mikäli toimittajia on kaksi, ne erotetaan toisistaan &-merkillä. Mikäli toimittajia on useampia, ne erotetaan toisistaan pilkulla, paitsi kaksi viimeistä &-merkillä.

Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino (2010) From welfare to illfare: public concern for Finnish childhood. Teoksessa Hannele Forsberg & Teppo Kröger (toim.) Social Work and Child Welfare Politics. Through Nordic Lenses. Bristol: The Policy Press, 47–64.

## 3. Sarjajulkaisut ja tutkimusraportit

Sarjajulkaisuista tulee edellisten lisäksi ilmetä julkaisijan kotipaikka (ei painopaikka), julkaisija ja sarjan nimi julkaisunumeroineen.

Enroos, Rosi (2008) Vankila lapsuudessa – lapset vankilassa. Tutkimus lapsista, joiden elämää äidin vankeus värittää. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2008.

Kuusisto, Katja (2010) Kolme reittiä alkoholismista toipumiseen: Tutkimus muutoksesta hoidon ja vertaistuen avulla sekä ilman professionaalista hoitoa. Tampere: Tampere University Press, Acta Universitatis Tamperensis 1492.

## 4. Artikkelit tieteellisessä aikakauslehdessä

Tieteellisissä aikakauslehdissä julkaistuista artikkeleista tulee ilmetä kirjoittajan sukunimi, etunimi, julkaisuvuosi, artikkelin nimi, lehden nimi, vuosikerta (volyymi, lyh. vol.), suluisissa lehden numero ja artikkelin sivunumerot. Vol. ja Nro -tyyppisiä lisukkeita ei kirjoiteta viitteeseen.

Pösö, Tarja (2009) Memories about intercountry adoption: decisions about the child's best interests. *Adoption & Fostering* 33(4), 53–63.

Juhila, Kirsi & Hall, Christopher & Raitakari, Suvi (2010) Accounting for the Clients' Troublesome Behaviour in a Supported Housing Unit: Blames, Excuses and Responsibility in Professionals' Talk. *Journal of Social Work* 10(1), 59–79.

Artkoski, Tytti & Kuusisto, Katja & Saarnio, Pekka (2012) Terapeutin vaikutus päihdehoidon toimivuuteen. Systemoitu katsaus 2000-luvun tutkimuksiin. *Psykologia* 47(1), 38–55.

## 5. Muut julkaisut

Muista julkaisuista kirjataan vastaavat tiedot mahdollisimman tarkasti. Mikäli julkaisulla ei ole henkilötekijää, käytetään viiteterminä julkaisun nimeä.

Asunnottomien alkoholistien huoltotoimikunnan mietintö (1972) Komiteamietintö B 1972:85. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Nuorisoriostoimikunnan mietintö (2003) Komiteamietintö 2003:2. Helsinki: Oikeusministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma (2005) Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, työryhmämuistioita 5.

Sosiaaliturvan suunta 2005–2006 (2006) Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, julkaisuja 2006:1.

Mikäli tekstissä on otanut käyttöön viitteestä lyhenteen, esimerkiksi komiteamietinnöistä lyhenteen KM, käytetään tätä lyhennettä myös lähdeluettelossa.

KM 2003:2. Nuorisoriostoimikunnan mietintö. Komiteamietintö 2003:2. Helsinki: Oikeusministeriö.

## 6. Sanomalehtiartikkelit

Sanomalehtiartikkeleista ilmoitetaan lehden nimi ja ilmestymispäivä, uutisartikkelin otsikko, osasto ja sivunumero. Erikoisartikkeleista voidaan ilmoittaa myös kirjoituksen tyyppi (pääkirjoitus, kolumni ym.). Toisinaan on tarkoituksenmukaista käyttää viitesanana kirjoittajaa.

Helsingin Sanomat 16.8.2007. Suomalaiset vangit muuttuneet 20 vuodessa entistä sairaammiksi. Kotimaa A4.

Häikiö-Laine, Kaarina (2007) Tarvitaan yhtenäinen sosiaali- ja terveydenhuollon maksukatto. Helsingin Sanomat 16.8.2007. Mieli-pide C6.

## 7. Säädökset

Säädökset merkitään lähdeluetteloön aakkosjärjestyksessä ja jos niitä on runsaasti, ne voidaan merkitä erikseen otsikon "Suomen säädöskokoelma" tai "Lait ja asetukset" alle. Mikäli on tekstissä käyttänyt säädöksen nimestä lyhennettä, merkitään se lähdeluetteloön viitesanaksi. Säädöksiä koskevat tarkat tiedot löytyvät Valtion säädöstietopankki Finlexistä <http://www.finlex.fi/fi/laki/>.

Suomen säädöskokoelma:

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.

## 8. Painamattomat lähteet

Painamattomia lähteitä ovat esimerkiksi julkaisemattomat opinnäytetyöt, konferenssiselitteet, käsikirjoitukset ja haastattelut. Painamattomissa lähteissä sovelletaan edellä mainittuja ohjeita. Esimerkiksi haastatteluista mainitaan haastattelun nimi, etunimi, asema, haastattelu-aika ja -paikka sekä haastattelun tekijä. Sen sijaan tekstissä käytettyjä henkilökohtaisia tiedonantoja (sähköpostiviestejä, luentomuistiinpanoja, keskusteluja jne.) ei merkitä lähdeluetteloön.

Liitteessä 3 on esimerkki lähdeluettelosta.

## Digitaaliset tietolähteet<sup>3</sup>

Perinteisten painettujen lähteiden rinnalla tutkielmantekijän tietolähteisiin kuuluvat digitaaliset tietolähteet. Digitaalisessa muodossa olevan tiedon määrä on jatkuvasti kasvanut ja se on osin korvannut perinteisiä painettuja lähdeaineistoja. Esimerkiksi monet tieteelliset aikakauslehdet julkaistaan sekä sähköisinä että paperiversioina. Pelkästään sähköisenä julkaistavien tieteellisten aikakauslehtien määrä samoin kuin

---

<sup>3</sup> Tässä digitaalisia lähteitä koskevassa alaluvussa on tukeuduttu lisämateriaalina mainittuihin Heinisuon ja Ekholmin (1997) sekä Onnelan ja Suomisen (2002) viittausoppaisiin.

verkkokirjojen määrä on kasvanut. Tällä hetkellä voikin sanoa, että rajautuminen pelkästään painettuihin lähteisiin tarkoittaa rajautumista monien tärkeiden tutkimusaineistojen ulkopuolelle.

Digitaalisia julkaisuja käytettäessä lähdekritiikin tarve korostuu. Verkoissa kuka tahansa voi julkaista melkein mitä tahansa. Tietoverkoissa julkaistua materiaalia asialähteenä käytettäessä kannattaa pitää silmällä seuraavia asioita:

- onko kirjoittaja alansa tunnettu vaikuttaja?
- onko kirjoittajan taustalla jokin organisaatio?
- onko julkaisu käynyt läpi arviointiprosessia?
- onko julkaisussa käytetty arvostettuja lähteitä ja onko niihin viitattu oikein?
- löytyykö julkaisusta julkaisu- tai päivityspäivämäärää?

Digitaalisia lähteitä ovat esimerkiksi internetin tekstiarkistot, sähköpostiviestit, DVD-esitykset, www-sivustot tai digitoidut alkuperäisaineistot.

Perinteiset viittauksen kohteena olevat kirjat tai artikkelit ovat useimmiten helposti yksilöitävissä. Ne löytyvät kirjastosta tai kirjakaupasta ja niiden tunnistetiedot on helposti löydettävissä. Nykyään suuri osa perinteisesti painetusta materiaalista löytyy kuitenkin myös sähköisesti. On siis huomattava, että esimerkiksi tieteellisten lehtien artikkeleihin suhtaudutaan viittauksen suhteen tyypillisimmin painettuna, ei-digitaalisena julkaisuna, vaikka niiden hankinta usein tapahtuukin internetin hakupalvelimia hyödyntäen. Tästä on syytä erottaa nykypäivänä yleistyneet Open Access -internetjulkaisut, joita ei aina julkaista painettuna.

Puhtaasti digitaalisiin julkaisuihin eivät päde samanlaiset säännönmukaisuudet kuin kirjalliseen materiaaliin. Digitaalinen aineisto ei ole luonteeltaan staattista vaan muuttuvaa. Viittauksen kohteena oleva julkaisu saattaa jopa kokonaan kadota, jos se poistetaan joltakin palvelimelta.

Digitaalisiin tietolähteisiin viittaamiseen pätee sama perussääntö kuin muuhunkin viittaamiseen: tietolähde on kyettävä yksilöimään niin tarkasti, että tutkimuksen lukija voi sen vaivatta löytää ja tarkistaa tiedon oikeellisuuden. Digitaalisesta lähdeviitteestä tulee löytyä samat tunnistetiedot, kuin mistä tahansa lähteestä. Näitä ovat tekijä, nimike ja julkaisija. Näiden lisäksi digitaalisiin lähteisiin viitattaessa on tarpeen lisätä ainakin kolme uutta tunnistetietoa: viitteestä on löydettävä tiedot lähteen saatavuudesta, käyttötavasta ja viittauksen ajankohdasta (tarvittaessa kellonajan tarkkuudella). Eri julkaisuissa viittaamistavoissa on havaittavissa pieniä eroja (esim. kirjoitetaanko viitteen eteen "Saatavilla www-muodossa", ilmaistaanko

viittausajankohta sanalla "haettu" vai "viitattu") – näistä eroista huolimatta viittaamisen peruseriaatteet ovat samat.

Tässä oppaassa ei ole mahdollista paneutua digitaaliseen viittaukseen yksityiskohtaisesti. Seuraavassa annamme muutamia esimerkkejä esiintyvistä viittauksista.

### 1. Verkossa julkaistu teos

Oksanen, Atte & Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja (2006) (eds) Comparing Children, Families and Risks. Childhood and Family Research Series 2. Tampere: Tampere University Press. <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-6654-3> . Viitattu 12.8.2014.

### 2. Vain verkossa ilmestyvässä lehdessä julkaistu artikkeli

Ritala-Koskinen, Aino & Valokivi, Heli (2006) The Role of Development Skills in Social Work Practice Education in Finland. Social Work & Society, The International Online-Only Journal 4(2006)1. <http://www.socwork.net/sws/article/view/171/231> . Viitattu 12.8.2014.

### 3. Jonkin organisaation internet-sivuilla julkaistu teksti – ei tekijää

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi – käsikirja (2006) Stakes. <http://info.stakes.fi/iva/FI/index.htm> . Viitattu 12.8.2014.

Erilaisia digitaalisia aineistoja on huomattavan monenlaisia. Viittaamisessa suosittelemme tutustumaan seuraaviin verkossa saatavilla oleviin oppaisiin, joista löytyy yksityiskohtaisia neuvoja erilaisiin tilanteisiin:

Heinisuo, Rami & Ekholm, Kai (1997) Elektronisen viittaamisen opas. Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisuja n:o 40. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjasto. <http://www.pori.tut.fi/~multisil/evo/> .Viitattu 12.8.2014.

Onnela, Tapio & Suominen, Jaakko (2002) Viittaaminen digitaalisiin lähteisiin. Ohjeita, neuvoja ja ehdotuksia historiantutkijoille, miksei muillekin. [http://fi.wikibooks.org/wiki/Viittaaminen\\_digitaalisiin\\_l%C3%A4hteisiin](http://fi.wikibooks.org/wiki/Viittaaminen_digitaalisiin_l%C3%A4hteisiin) . Viitattu 12.8.2014.

Lähdeviitteiden merkitsemisessä tulee eteen aina uusia ja uusia pulmia. Keskustele niistä seminaarin vetäjän kanssa!